

ปัญหาระยะเวลาในการพิจารณาคดีมรยาทนายความ¹

อนุสรฯ ตุลา²

จากการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาระยะเวลาในการพิจารณาคดีมรยาทนายความ ตามพระราชบัญญัติ
ทนายความ พ.ศ. 2528 ประกอบกับข้อบังคับสภาทนายความ ว่าด้วยมรยาทนายความ พ.ศ. 2529 และ
ข้อบังคับสภาทนายความ ว่าด้วยการพิจารณาคดีมรยาทนายความ พ.ศ. 2546 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา
ความหมาย ประวัติความเป็นมา แนวคิดทฤษฎีและหลักการเกี่ยวกับคดีมรยาทนายความและขั้นตอนวิธีการ
พิจารณาคดีมรยาทนายความ เพื่อนำไปสู่การลงโทษทนายความผู้ประพฤติมิชอบ เนื่องจากปัจจุบันมีการให้
ความสำคัญต่อความรวดเร็วในการดำเนินการในกระบวนการยุติธรรม โดยมีการออกพระราชบัญญัติกำหนด
ระยะเวลาดำเนินการในกระบวนการยุติธรรม พ.ศ. 2565 มาบังคับใช้ เพื่อให้หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม
กำหนดระยะเวลาดำเนินการทุกขั้นตอนให้ชัดเจน เพื่อให้ประชาชนได้รับความยุติธรรมโดยไม่ล่าช้า และทราบ
ได้ว่าการดำเนินงานจะเสร็จสิ้นเมื่อใด³ แต่สภาทนายความซึ่งทำหน้าที่ควบคุมดูแลผู้ประกอบการวิชาชีพทนายความ
ไม่ได้ถูกกำหนดให้เป็นหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวด้วย สภา
ทนายความจึงไม่อยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว แม้ทนายความจะเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการ
ยุติธรรมก็ตาม ดังนั้น เมื่อเกิดการกล่าวหาว่ามรยาทนายความประพฤติมิชอบหรือประพฤติดมรยาทนายความ
จึงต้องดำเนินการสอบสวนและพิจารณาคดีมรยาทนายความตามกฎหมายควบคุมวิชาชีพทนายความ

คำว่า “ทนายความ” นั้น ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ได้ให้ความหมายไว้ว่า ผู้ซึ่ง
กฎหมายให้อำนาจหน้าที่ว่าต่างแก่ต่างแทนคู่ความในคดี, เรียกสั้น ๆ ว่า ทนาย⁴ และพระราชบัญญัติทนายความ
พ.ศ. 2528 มาตรา 4 ได้ให้ความหมายไว้ว่า “ทนายความ” หมายความว่า ผู้ที่สภาทนายความได้รับจดทะเบียน
และออกใบอนุญาตให้เป็นทนายความ⁵ ซึ่งหน้าที่ของทนายความนั้นนอกจากให้ความช่วยเหลือคู่ความตาม
กฎหมายแล้ว ทนายความยังต้องทำหน้าที่ในการผดุงความยุติธรรมหรือหน้าที่การรักษาความยุติธรรมด้วยเพราะ

¹บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัญหาระยะเวลาในการพิจารณาคดีมรยาทนายความ โดยมีอาจารย์
ที่ปรึกษา คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สัจจวัฒน์ เรืองกาญจน์กุล และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์ ดร.ปวีตร
เลิศธรรมเทวี และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปริดา ไชยธรรมานนท์

²นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (ส่วนภูมิภาค) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

³พระราชบัญญัติกำหนดระยะเวลาดำเนินการในกระบวนการยุติธรรม พ.ศ. 2565, มาตรา 4.

⁴พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 [Online], Available URL: <https://dictionary.orst.go.th/>, 2567
(เมษายน, 7).

⁵พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528, มาตรา 4.

ทนายความเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการอำนวยความสะดวกที่เป็นองค์กรอิสระหรือองค์กรเอกชนเพียงองค์กรเดียวที่ไม่ใช่องค์กรของภาครัฐ จึงต้องทำหน้าที่เพื่อประชาชนหรือภาคเอกชน

ผู้ที่ประกอบวิชาชีพทนายความได้นั้นจะต้องเป็นผู้มีความรู้ความชำนาญพิเศษด้านกฎหมายเท่านั้น สภาพของอาชีพจึงมีลักษณะเป็นการผูกขาด หากไม่มีการควบคุมย่อมนำไปสู่การหาผลประโยชน์ที่เกินขอบเขตความพอดี จึงจำเป็นต้องมีการควบคุมผู้ประกอบวิชาชีพทนายความ ซึ่งเรียกกันว่า “มรรยาททนายความ” โดย การควบคุมดังกล่าวนี้ได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 หมวด 6 มรรยาททนายความ และ หมวด 7 คณะกรรมการมรรยาททนายความ และในข้อบังคับสภาทนายความ ว่าด้วยมรรยาททนายความ พ.ศ. 2529 ซึ่งมีเจตนารมณ์ที่จะควบคุมความประพฤติของผู้ประกอบวิชาชีพทนายความให้อยู่ในมรรยาทที่พึงงามตลอดจนเป็นหลักประกันแก่ประชาชนว่าจะได้รับบริการในทางคดีด้วยความมั่นใจ ซึ่งเป็นกลไกสำคัญประการหนึ่งที่จะทำให้กระบวนการอำนวยความสะดวกสามารถดำเนินไปได้อย่างสมบูรณ์⁶

หากผู้ประกอบวิชาชีพทนายความประพฤติผิดมรรยาททนายความ และมีผู้กล่าวหาจนเกิดเป็นคดีมรรยาททนายความ การสอบสวนและการพิจารณาคดีมรรยาททนายความต้องเป็นไปตามข้อบังคับสภาทนายความ ว่าด้วยการพิจารณาคดีมรรยาททนายความ พ.ศ. 2546 ซึ่งเปรียบเสมือนการดำเนินการทางวินัยข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 ประกอบกับกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550 ที่บัญญัติวิธีการและขั้นตอนดำเนินการสอบสวนทางวินัยของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาไว้ เพื่อหาข้อเท็จจริงประกอบการพิจารณาความผิดและนำไปสู่การลงโทษผู้กระทำผิดวินัย

กรณีมีคำสั่งให้ลงโทษทนายความผู้ถูกกล่าวหา ทนายความผู้นั้นอาจอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวต่อสภานายกพิเศษแห่งสภาทนายความได้ภายใน 30 วัน นับแต่วันได้รับแจ้งคำสั่ง⁷ เนื่องจากสภาทนายความเป็นหน่วยงานที่ได้รับมอบหมายให้ใช้อำนาจทางปกครองหรือให้ดำเนินกิจการทางปกครอง ในรูปแบบขององค์กรวิชาชีพ⁸ ดังนั้น หากผู้อุทธรณ์ไม่เห็นด้วยกับคำสั่งอุทธรณ์ สามารถฟ้องร้องต่อศาลปกครองได้ภายใน 90 วันนับแต่วันที่ทราบคำสั่ง⁹

เมื่อได้ทำการศึกษากฎหมายควบคุมวิชาชีพทนายความ อันได้แก่พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 ประกอบกับข้อบังคับสภาทนายความ ว่าด้วยมรรยาททนายความ พ.ศ. 2529 และข้อบังคับสภาทนายความ

⁶ ศาสตราจารย์ธรรมนุญ, “ความเห็นส่วนตัวของ นายณกมล เทพพิทักษ์ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ,” 17 กุมภาพันธ์ 2565.

⁷ ข้อบังคับสภาทนายความ ว่าด้วยการพิจารณาคดีมรรยาททนายความ พ.ศ. 2546, ข้อ 52.

⁸ ญัตติกฤษฎ มุสิกะโสภณ, หน่วยงานทางปกครอง - ฐานข้อมูลการเมืองการปกครองสถาบันพระปกเกล้า [Online], Available URL: <http://wiki.kpi.ac.th//index.php?title=หน่วยงานทางปกครอง, 2567> (พฤษภาคม, 9).

⁹ ข้อบังคับสภาทนายความ ว่าด้วยการพิจารณาคดีมรรยาททนายความ พ.ศ. 2546, ข้อ 57.

ว่าด้วยการพิจารณาคดีมรยาทนายความ พ.ศ. 2546 แล้วนั้น ผู้ศึกษาเห็นว่า การกำหนดระยะเวลาในการพิจารณาคดีมรยาทนายความยังคลุมเครือไม่ชัดเจน อาจทำให้เกิดความยุติธรรมที่ล่าช้าได้ โดยพบว่ายังมีปัญหาเกี่ยวกับระยะเวลาในการพิจารณาคดีมรยาทนายความอยู่หลายประการ โดยสรุปได้ ดังนี้

ประการที่หนึ่งคือ ปัญหาการไม่กำหนดระยะเวลาการพิจารณาคดีมรยาทนายความให้ชัดเจน โดยแบ่งเป็น 2 กรณี คือ

1. ปัญหาการไม่กำหนดระยะเวลาดำเนินการในขั้นตอนต่างๆ ให้ชัดเจน

ข้อบังคับสภาพทนายความ ว่าด้วยการพิจารณาคดีมรยาทนายความ พ.ศ. 2546 มีบทบัญญัติหลายข้อที่ไม่กำหนดระยะเวลาดำเนินการในขั้นตอนนั้นๆ ให้ชัดเจน โดยมีการใช้ถ้อยคำเกี่ยวกับระยะเวลาที่ยากแก่การตีความให้ชัดเจนได้ เช่น คำว่า “โดยเร็ว” หรือ “โดยด่วน” เป็นคำที่เปิดโอกาสให้ผู้รับผิดชอบดำเนินการพิจารณาคดีมรยาทนายความใช้ดุลพินิจกำหนดระยะเวลาอย่างไม่มีขอบเขต เป็นเหตุให้ระยะเวลาในการพิจารณาคดีมรยาทนายความในแต่ละคดีไม่เท่ากัน ซึ่งมีดังนี้ คือ

ข้อ 17 วรรคสอง “หากประธานกรรมการมรยาทนายความหรือผู้ที่ประธานกรรมการมรยาทนายความมอบหมายเห็นว่า คำกล่าวหาไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือข้อบังคับ หรือสิทธิกล่าวหาสิ้นสุดลงแล้ว หรือมีเหตุอันไม่สมควรให้มีการสอบสวนคดีมรยาทนายความก็ให้มีคำสั่งไม่รับคำกล่าวหา โดยให้แจ้งแก่ผู้กล่าวหาโดยเร็วพร้อมเหตุผลแห่งการไม่รับคำกล่าวหา”¹⁰

คำสั่งไม่รับคำกล่าวหาเป็นการระงับสิทธิในการกล่าวหาของผู้ที่กล่าวหาว่าทนายความประพฤติผิดมรยาทนายความ คำสั่งดังกล่าวจึงเป็นคำสั่งทางปกครองตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539¹¹ หากผู้กล่าวหาที่ได้รับแจ้งคำสั่งไม่รับคำกล่าวหาประสงค์จะดำเนินการทางคดีต่อไป อาจต้องดำเนินการอีกหลายขั้นตอนทั้งการอุทธรณ์คำสั่งต่อผู้ออกคำสั่ง ตลอดจนการยื่นฟ้องคดีต่อศาลปกครอง ฉะนั้น หากได้รับแจ้งคำสั่งไม่รับคำกล่าวหาช้าเกินสมควร เพราะเหตุการใช้ดุลพินิจของประธานกรรมการมรยาทนายความหรือผู้ที่ประธานกรรมการมรยาทนายความมอบหมาย อาจทำให้ผู้กล่าวหาเสียเวลาในการดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปได้

ข้อ 26 “ในกรณีที่ผู้กล่าวหาและพยานผู้กล่าวหาไม่มาให้ทำการสอบสวนโดยคณะกรรมการสอบสวนได้ให้โอกาสพอสมควรแล้ว ให้คณะกรรมการสอบสวนมีคำสั่งว่าผู้กล่าวหาไม่มีพยานมาให้ทำการสอบสวน และนัดสอบสวนพยานผู้ถูกกล่าวหาแล้วนัดทำความเห็นเสนอคณะกรรมการมรยาทนายความต่อไป

¹⁰ ข้อบังคับสภาพทนายความ ว่าด้วยการพิจารณาคดีมรยาทนายความ พ.ศ. 2546, ข้อ 17 วรรคสอง.

¹¹ คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 119/2546.

ในกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาและพยานผู้ถูกกล่าวหาไม่มาให้ทำการสอบสวนโดยคณะกรรมการสอบสวนได้ให้โอกาสพอสมควรแล้ว ให้คณะกรรมการสอบสวนมีคำสั่งว่าผู้ถูกกล่าวหาไม่มีพยานมาให้ทำการสอบสวน และให้กรรมการสอบสวนทำความเห็นเสนอให้คณะกรรมการมรรยาทนายความพิจารณาต่อไป¹²

ผู้ศึกษาเห็นว่าการใช้คำว่า “โดยคณะกรรมการสอบสวนได้ให้โอกาสพอสมควรแล้ว” เป็นที่สงสัยว่าการให้โอกาสผู้กล่าวหาและพยานผู้กล่าวหา หรือผู้ถูกกล่าวหาและพยานผู้ถูกกล่าวหาในการมาให้ทำการสอบสวนในวันนัดสอบสนั้น หมายความว่ารวมถึงการเลื่อนวันนัดสอบสวนด้วยหรือไม่ หากใช้คำว่า “พอสมควร” คือระยะเวลาเท่าใดไม่มีกำหนดไว้อย่างชัดเจนแล้วแต่เป็นดุลพินิจของคณะกรรมการสอบสวนทั้งสิ้น อาจเป็นการเปิดโอกาสให้เกิดความลำเอียงในการทำการสอบสวน อาจมีการช่วยเหลือพวกพ้องจนทำให้การสอบสวนยืดเยื้อและเกิดการได้เปรียบเสียเปรียบของกลุ่มในการหาพยานหลักฐานมาแสดงต่อคณะกรรมการสอบสวนด้วย

ข้อ 39 วรรคหนึ่ง “เมื่อคณะกรรมการสอบสวนได้ทำการสอบสวนเสร็จแล้วให้นัดประชุมเพื่อทำความเห็นเสนอคณะกรรมการมรรยาทนายความโดยเร็ว”¹³

ผู้ศึกษาเห็นว่า หากการนัดประชุมของคณะกรรมการสอบสวนไม่ได้กำหนดระยะเวลาไว้อย่างชัดเจนว่าต้องนัดประชุมภายในกี่วันนับแต่วันทำการสอบสวนเสร็จสิ้น จึงอาจเปิดช่องให้เกิดการยืดเยื้อในการนัดประชุมคณะกรรมการสอบสวนอีกชั้นหนึ่ง เมื่อการนัดประชุมล่าช้าการสรุปสำนวนเพื่อเสนอความเห็นต่อคณะกรรมการมรรยาทนายความก็ย่อมล่าช้าออกไปเช่นกัน

ข้อ 56 “เมื่อประธานกรรมการมรรยาทนายความเห็นว่า คำอุทธรณ์ชอบด้วยกฎหมายและยื่นภายในกำหนดเวลาที่กฎหมายกำหนดหรือภายในระยะเวลาที่ประธานกรรมการมรรยาทนายความมีคำสั่งอนุญาตแล้ว ให้มีคำสั่งรับอุทธรณ์และให้รวบรวมถ้อยคำสำนวนส่งให้สถานายกพิเศษแห่งสภาทนายความพิจารณาโดยด่วน”¹⁴

ผู้ศึกษาเห็นว่า คำว่า “โดยด่วน” เป็นการไม่ระบุระยะเวลาที่ชัดเจนเช่นกัน โดยยกให้เป็นดุลพินิจของประธานกรรมการมรรยาทนายความ ว่าต้องรวบรวมถ้อยคำสำนวนส่งให้สถานายกพิเศษพิจารณาเมื่อใด ส่งผลต่อระยะเวลาการรับแจ้งคำสั่งสถานายกพิเศษ กล่าวคือ สถานายกพิเศษแห่งสภาทนายความต้องพิจารณาและมีคำสั่งภายใน 60 วันนับแต่วันได้รับสำนวน แต่เมื่อไม่มีกำหนดระยะเวลาในการส่งสำนวนที่ชัดเจน ผู้อุทธรณ์ก็ไม่อาจคาดเดาได้ว่าจะทราบผลคำสั่งอุทธรณ์ของสถานายกพิเศษเมื่อใด

¹²ข้อบังคับสภาทนายความ ว่าด้วยการพิจารณาคดีมรรยาทนายความ พ.ศ. 2546, ข้อ 26.

¹³ข้อบังคับสภาทนายความ ว่าด้วยการพิจารณาคดีมรรยาทนายความ พ.ศ. 2546, ข้อ 39 วรรคหนึ่ง.

¹⁴ข้อบังคับสภาทนายความ ว่าด้วยการพิจารณาคดีมรรยาทนายความ พ.ศ. 2546, ข้อ 56.

2. ปัญหาการไม่กำหนดระยะเวลาแล้วเสร็จในการพิจารณาคดีและมีคำสั่งชี้ขาดที่ชัดเจน

เนื่องด้วยพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 ได้มีการกำหนดกรอบระยะเวลาการพิจารณาคดีมรยาททนายความของคณะกรรมการสภาพทนายความไว้ โดยกำหนดว่าหากคณะกรรมการสภาพทนายความมิได้วินิจฉัยและแจ้งคำวินิจฉัยมายังประธานกรรมการมรยาททนายความภายใน 60 วัน นับแต่วันที่ได้รับสำนวนให้ถือว่าคณะกรรมการมีคำสั่งขึ้นตามคำสั่งของคณะกรรมการมรยาททนายความ¹⁵ ซึ่งหมายความว่าจะสามารถทราบผลการพิจารณาของคณะกรรมการสภาพทนายความได้ภายในระยะเวลาไม่เกิน 60 วันนับแต่วันที่คณะกรรมการสภาพทนายความได้รับสำนวน และได้กำหนดกรอบระยะเวลาการพิจารณาและมีคำสั่งอุทธรณ์ของสภานายกพิเศษแห่งสภาพทนายความ โดยให้นับบทบัญญัติ มาตรา 67 วรรคหนึ่งและวรรคสองมาใช้บังคับแก่การพิจารณาและมีคำสั่งของสภานายกพิเศษโดยอนุโลม¹⁶ กล่าวคือ สภานายกพิเศษแห่งสภาพทนายความต้องพิจารณาและมีคำสั่งภายใน 60 วันนับแต่วันที่ได้รับสำนวนเช่นกัน

ดังนั้น ระยะเวลาในขั้นตอนการพิจารณาของคณะกรรมการสภาพทนายความและการพิจารณาอุทธรณ์ของสภานายกพิเศษจึงเป็นกรอบระยะเวลาที่กำหนดไว้ชัดเจน อาจไม่มีปัญหามากนักนอกจากปัญหาการกำหนดระยะเวลาในการส่งสำนวนให้แก่สภานายกพิเศษดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น แต่การพิจารณาคดีมรยาททนายความไม่ได้กำหนดกรอบระยะเวลาการสอบสวนของคณะกรรมการสอบสวน และไม่ได้กำหนดกรอบระยะเวลาการพิจารณาคดีของคณะกรรมการมรยาททนายความไว้แต่อย่างใด ซึ่ง 2 ขั้นตอนนี้ถือเป็นปัญหาสำคัญมากเกี่ยวกับกำหนดระยะเวลาในการพิจารณาคดีมรยาททนายความ เพราะทำให้เกิดการสอบสวนและการพิจารณาคดีที่ล่าช้ายืดเยื้อ เกิดการเลื่อนการสอบสวน หรือเลื่อนการพิจารณาคดีอย่างไม่มีขอบเขต ส่งผลกระทบต่อสิทธิของบุคคล ทั้งผู้กล่าวหา ผู้ถูกกล่าวหา ตลอดจนบุคคลภายนอกด้วย

ปัญหาประการที่สองคือ ปัญหาขั้นตอนการพิจารณาคดีมรยาททนายความที่มีขั้นตอนการพิจารณาภายในหลายขั้นตอน จากการศึกษาการพิจารณาคดีมรยาททนายความ อาจแบ่งขั้นตอนการพิจารณาคดีภายในองค์กรจากกลุ่มผู้ทำหน้าที่รับผิดชอบออกได้เป็น 4 ขั้นตอน คือ

- (1) ขั้นตอนการสอบสวนของคณะกรรมการสอบสวน
- (2) ขั้นตอนการพิจารณาคดีและมีคำสั่งของคณะกรรมการมรยาททนายความ
- (3) ขั้นตอนการพิจารณาคดีและมีคำสั่งของคณะกรรมการสภาพทนายความ
- (4) ขั้นตอนการพิจารณาอุทธรณ์ของสภานายกพิเศษแห่งสภาพทนายความ

การสอบสวนของคณะกรรมการสอบสวน เป็นขั้นตอนการตรวจสอบข้อเท็จจริงและแสวงหาพยานหลักฐาน ตลอดจนการรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ พร้อมทั้งเสนอความเห็นเกี่ยวกับคดีต่อคณะกรรมการ

¹⁵พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528, มาตรา 67 วรรคสอง.

¹⁶พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528, มาตรา 68.

มรรยาทนายความ ผู้ศึกษาเห็นว่าหน้าที่ของคณะกรรมการสอบสวนนั้นครอบคลุมในส่วนของ ข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานในคดีแล้ว เนื่องด้วยกฎหมายได้ให้อำนาจคณะกรรมการสอบสวนอาจตรวจสอบ และแสวงหาพยานหลักฐานและข้อเท็จจริงได้ตามความเหมาะสม ในการนี้ คณะกรรมการสอบสวนจะรับฟัง พยานบุคคล พยานเอกสาร พยานผู้เชี่ยวชาญ หรือพยานหลักฐานอื่นนอกเหนือจากพยานหลักฐานของคู่กรณีได้ตามที่เห็นสมควร¹⁷ โดยให้อำนาจเรียกบุคคลใดๆมาให้อธิบาย และมีหนังสือแจ้งให้บุคคลใดๆส่งหรือจัดการ ส่งเอกสารหรือวัตถุเพื่อประโยชน์แก่การสอบสวนได้¹⁸ ประกอบกับการทำหน้าที่ดังกล่าวต้องทำเป็นองค์คณะ ซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากคณะกรรมการมรรยาทนายความไม่น้อยกว่า 3 คน¹⁹ มีการประชุมร่วมกันเพื่อพิจารณา แนวทางการสอบสวน²⁰ เมื่อทำการสอบสวนเสร็จสิ้นแล้วก็ต้องนัดประชุมเพื่อความเห็นเสนอคณะกรรมการ มรรยาทนายความ²¹ โดยความเห็นนั้นถือตามเสียงข้างมากของคณะกรรมการสอบสวนที่มาร่วมประชุม²² จึง ถือเป็นขั้นตอนการตรวจสอบและรวบรวมพยานหลักฐานเบื้องต้นที่ละเอียดและน่าเชื่อถือมากพอสมควรแล้ว

ต่อมาสำนักงานคดีมรรยาทนายความจะได้รับการตรวจสอบและทำความเข้าใจจากกรรมการมรรยาท นายความผู้ซึ่งประธานกรรมการมรรยาทนายความได้จ่ายสำนวนให้ แล้วนำเสนอต่อที่ประชุมคณะกรรมการ มรรยาทนายความ²³ ซึ่งประกอบด้วย ประธานกรรมการ รองประธานกรรมการ และกรรมการมรรยาท นายความอื่นอีกไม่น้อยกว่า 7 คนตามจำนวนที่คณะกรรมการกำหนด²⁴ เพื่อพิจารณาและมีคำสั่งจำหน่ายคดี ยก คำกล่าวหา หรือลงโทษผู้ถูกกล่าวหา ผู้ศึกษาเห็นว่าหน้าที่ของคณะกรรมการมรรยาทนายความนั้น กฎหมายได้ให้อำนาจอย่างเต็มที่แล้วในการพิจารณา ตั้งแต่การเปิดตอนการสอบสวนที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายและ ย้อนสำนวนให้คณะกรรมการสอบสวนดำเนินการให้ถูกต้องหรือสอบสวนข้อเท็จจริงเพิ่มเติม²⁵ ให้มีฐานะเป็น เจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญาในการปฏิบัติหน้าที่²⁶ อีกทั้งยังให้อำนาจประธานกรรมการมรรยาท นายความมีอำนาจควบคุมการพิจารณาคดีมรรยาทนายความให้เป็นไปโดยรวดเร็วและเที่ยงธรรม และมี

¹⁷ ข้อบังคับสภาทนายความ ว่าด้วยการพิจารณาคดีมรรยาทนายความ พ.ศ. 2546, ข้อ 30.

¹⁸ พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528, มาตรา 65 วรรคหนึ่ง.

¹⁹ ข้อบังคับสภาทนายความ ว่าด้วยการพิจารณาคดีมรรยาทนายความ พ.ศ. 2546, ข้อ 19.

²⁰ ข้อบังคับสภาทนายความ ว่าด้วยการพิจารณาคดีมรรยาทนายความ พ.ศ. 2546, ข้อ 23.

²¹ ข้อบังคับสภาทนายความ ว่าด้วยการพิจารณาคดีมรรยาทนายความ พ.ศ. 2546, ข้อ 39 วรรคหนึ่ง.

²² ข้อบังคับสภาทนายความ ว่าด้วยการพิจารณาคดีมรรยาทนายความ พ.ศ. 2546, ข้อ 40 วรรคสอง.

²³ ข้อบังคับสภาทนายความ ว่าด้วยการพิจารณาคดีมรรยาทนายความ พ.ศ. 2546, ข้อ 44.

²⁴ พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528, มาตรา 54 วรรคหนึ่ง.

²⁵ ข้อบังคับสภาทนายความ ว่าด้วยการพิจารณาคดีมรรยาทนายความ พ.ศ. 2546, ข้อ 46.

²⁶ ข้อบังคับสภาทนายความ ว่าด้วยการพิจารณาคดีมรรยาทนายความ พ.ศ. 2546, มาตรา 61.

อำนาจหน้าที่อื่นๆตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติหรือในข้อบังคับ²⁷ เป็นการเพียงพอแล้วสำหรับการพิจารณา และมีคำสั่งชี้ขาดคดีมรรยาทนายความ แต่กฎหมายยังบัญญัติให้ต้องส่งสำนวนคดีให้คณะกรรมการสภาทนายความพิจารณาและมีคำสั่งว่า จะสั่งยื่น แก่ หรือกลับคำสั่งของคณะกรรมการมรรยาทนายความ หากคณะกรรมการสภาทนายความไม่ได้วินิจฉัยและแจ้งคำวินิจฉัยภายใน 60 วันนับแต่วันที่ได้รับสำนวน ให้ถือว่าคณะกรรมการสภาทนายความมีคำสั่งยื่นตามคำสั่งของคณะกรรมการมรรยาทนายความ²⁸ โดยการพิจารณาของคณะกรรมการสภาทนายความนั้น ให้นำข้อบังคับข้อ 44 ถึง 46 มาใช้บังคับโดยอนุโลม²⁹ ซึ่งข้อบังคับดังกล่าวเป็นข้อบังคับที่กำหนดให้ใช้ในการพิจารณาคดีมรรยาทนายความของคณะกรรมการมรรยาทนายความ จึงเป็นการทำงานซ้ำซ้อนกัน เนื่องจากคณะกรรมการสภาทนายความจะวินิจฉัยและมีคำสั่งหรือไม่ก็ได้ แสดงให้เห็นว่าขั้นตอนการพิจารณาคดีและมีคำสั่งของคณะกรรมการสภาทนายความแทบไม่มีผลกับคำสั่งชี้ขาดในคดีมรรยาทนายความเลย แต่ขั้นตอนดังกล่าวกลับเป็นการเพิ่มระยะเวลาในการพิจารณาคดีมรรยาทนายความออกไปอีกอย่างน้อย 60 วัน หรืออาจเป็นระยะเวลายาวนานถึง 90 วัน เนื่องจากกฎหมายได้กำหนดระยะเวลาให้ประธานกรรมการมรรยาทนายความส่งสำนวนคดีไปยังนายกสภาทนายความภายใน 30 วันนับแต่วันที่คณะกรรมการมรรยาทนายความมีคำสั่ง ฉะนั้น การพิจารณาคดีมรรยาทนายความที่มีขั้นตอนการพิจารณาภายในหลายขั้นตอนเกินไปจึงส่งผลให้กำหนดระยะเวลาในการพิจารณาคดีมรรยาทนายความล่าช้าเกินสมควร

ดังนั้นแล้วเพื่อให้การพิจารณาคดีมรรยาทนายความเป็นไปโดยเร็วและมีกำหนดระยะเวลาแล้วเสร็จที่ชัดเจน ผู้ศึกษาจึงมีข้อเสนอแนะให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมในประเด็นปัญหาดังต่อไปนี้

1. ปัญหาการไม่กำหนดระยะเวลาดำเนินการในขั้นตอนต่างๆให้ชัดเจนผู้ศึกษาขอเสนอแนะให้แก้ไขปรับปรุงข้อบังคับสภาทนายความ ว่าด้วยการพิจารณาคดีมรรยาทนายความ พ.ศ. 2546 โดยให้กำหนดระยะเวลาดำเนินการในการพิจารณาคดีมรรยาทนายความทุกขั้นตอนให้ชัดเจน ดังนี้

ข้อ 17 วรรคสอง อาจแก้ไขเป็น “หากประธานกรรมการมรรยาทนายความหรือผู้ที่ประธานกรรมการมรรยาทนายความมอบหมายเห็นว่า คำกล่าวหาไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือข้อบังคับ หรือสิทธิกล่าวหาสิ้นสุดลงแล้ว หรือมีเหตุอันไม่สมควรให้มีการสอบสวนคดีมรรยาทนายความก็ให้มีคำสั่งไม่รับคำกล่าวหา โดยให้แจ้งแก่ผู้กล่าวหาภายใน 7 วันนับแต่วันที่รับคำสั่งพร้อมเหตุผลแห่งการไม่รับคำกล่าวหา”

ข้อ 26 อาจแก้ไขเป็น “ในกรณีที่ผู้กล่าวหาและพยานผู้กล่าวหาไม่มาให้ทำการสอบสวนโดยคณะกรรมการสอบสวนได้ให้โอกาสพอสมควรแล้ว ให้คณะกรรมการสอบสวนมีคำสั่งว่าผู้กล่าวหาไม่มีพยานมาให้ทำการ

²⁷ ข้อบังคับสภาทนายความ ว่าด้วยการพิจารณาคดีมรรยาทนายความ พ.ศ. 2546, มาตรา 57 วรรคหนึ่ง.

²⁸ พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528, มาตรา 67.

²⁹ ข้อบังคับสภาทนายความ ว่าด้วยการพิจารณาคดีมรรยาทนายความ พ.ศ. 2546, ข้อ 48.

สอบสวน และนัดสอบสวนพยานผู้ถูกกล่าวหาแล้วนัดทำความเห็นเสนอคณะกรรมการมรรยาทนายความต่อไป

ในกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาและพยานผู้ถูกกล่าวหาไม่มาให้ทำการสอบสวนโดยคณะกรรมการสอบสวนได้ให้โอกาสพอสมควรแล้ว ให้คณะกรรมการสอบสวนมีคำสั่งว่าผู้ถูกกล่าวหาไม่มีพยานมาให้การสอบสวน และให้กรรมการสอบสวนทำความเห็นเสนอให้คณะกรรมการมรรยาทนายความพิจารณาต่อไป

การให้โอกาสตามวรรคหนึ่งและวรรคสองต้องไม่เกินกำหนดระยะเวลา 60 วันนับแต่วันนัดสอบสวนครั้งแรก”

ข้อ 39 วรรคหนึ่ง อาจแก้เป็น “เมื่อคณะกรรมการสอบสวนได้ทำการสอบสวนเสร็จแล้วให้นัดประชุมเพื่อทำความเห็นเสนอคณะกรรมการมรรยาทนายความภายใน 15 วันนับแต่การสอบสวนเสร็จสิ้น”

ข้อ 56 อาจแก้เป็น “เมื่อประธานกรรมการมรรยาทนายความเห็นว่า คำอุทธรณ์ชอบด้วยกฎหมายและยื่นภายในกำหนดเวลาที่กฎหมายกำหนดหรือภายในระยะเวลาที่ประธานกรรมการมรรยาทนายความมีคำสั่งอนุญาตแล้ว ให้มีคำสั่งรับอุทธรณ์และให้รวบรวมถ้อยคำสำนวนส่งให้สภานายกพิเศษแห่งสภานายความพิจารณาภายใน 7 วันนับแต่วันที่มีคำสั่งรับอุทธรณ์”

2. ปัญหาการไม่กำหนดระยะเวลาแล้วเสร็จในการพิจารณาคดีและมีคำสั่งชี้ขาดที่ชัดเจน ผู้ศึกษาขอเสนอแนะให้แก้ไขปรับปรุงข้อบังคับสภานายความ ว่าด้วยการพิจารณาคดีมรรยาทนายความ พ.ศ. 2546 โดยให้กำหนดระยะเวลาการพิจารณาคดีและมีคำสั่งชี้ขาดคดีมรรยาทนายความให้แล้วเสร็จภายใน 180 วันนับแต่วันที่รับคำกล่าวหา หรือภายในระยะเวลาตามที่สภานายความเห็นสมควร แต่ต้องมีหลักเกณฑ์ที่ประกันความเป็นธรรมหรือมีมาตรฐานไม่ต่ำกว่าหลักเกณฑ์ที่กำหนดในพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 เพราะสภานายความเป็นหน่วยงานทางปกครอง การพิจารณาคดีมรรยาทนายความจึงเป็นการพิจารณาทางปกครองเพื่อจัดให้มีคำสั่งชี้ขาดคดี ซึ่งเป็นคำสั่งทางปกครอง จึงต้องมีหลักเกณฑ์ที่ประกันความเป็นธรรมหรือมีมาตรฐานไม่ต่ำกว่าหลักเกณฑ์ที่กำหนดในพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539

3. ปัญหาขั้นตอนการพิจารณาคดีมรรยาทนายความที่มีขั้นตอนการพิจารณาภายในหลายขั้นตอน ผู้ศึกษาขอเสนอแนะให้แก้ไขปรับปรุงข้อบังคับสภานายความ ว่าด้วยการพิจารณาคดีมรรยาทนายความ พ.ศ. 2546 โดยให้ยกเลิก ข้อ 47 และหมวด 6 การพิจารณาของคณะกรรมการสภานายความ กล่าวคือ ให้ตัดขั้นตอนการพิจารณาคดีและมีคำสั่งของคณะกรรมการสภานายความ และให้คดีเสร็จเด็ดขาดโดยคำสั่งชี้ขาดของคณะกรรมการมรรยาทนายความ หากผู้ถูกกล่าวหาซึ่งถูกลงโทษตามมาตรา 52 แห่งพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 ประสงค์จะอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวให้ยื่นอุทธรณ์ต่อสภานายกพิเศษแห่งสภานายความภายใน 30 วันนับแต่วันที่รับแจ้งคำสั่งของคณะกรรมการมรรยาทนายความ

เอกสารอ้างอิง

ณัฐกฤช มุสิกะโสภณ. หน่วยงานทางปกครอง – ฐานข้อมูลการเมืองการปกครองสถาบันพระปกเกล้า [Online].

Available URL: <http://wiki.kpi.ac.th//index.php?title=หน่วยงานทางปกครอง>, 2567 (พฤษภาคม, 9).

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 [Online], Available URL: <https://dictionary.orst.go.th/>, 2567

(เมษายน, 7).

ศาลรัฐธรรมนูญ. “ความเห็นส่วนตัวของ นายนภคกุล เทพพิทักษ์ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ.” 17 กุมภาพันธ์ 2565.

พระราชบัญญัติกำหนดระยะเวลาดำเนินการในกระบวนการยุติธรรม พ.ศ. 2565

พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528

คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 119/2546.

ข้อบังคับสภาทนายความ ว่าด้วยการพิจารณาคดีมรยาททนายความ พ.ศ. 2546